

CZU: 821.135.1`25:02(478Bălți)

Poeți basarabeni traduși în limbi străine

Liuba POHILĂ, *bibliotecar principal, serviciul LLS*

Există un geniu al poeziei Basarabene și el trebuie căutat în poemele care slujesc esența, mai puțin preocupate de răsfațul lingvistic. Ai crede că poezia Basarabiei, în partea ei bună, a școlit în acest sens la poezia lui Bacovia. (Gr. Vieru)

Cultura este o formă excepțională, care facilitează apropierea dintre popoare. Cultura universală presupune multiple forme de colaborare, un domeniu al căreia este literatura. Oamenii de știință se cunosc și fac schimb de idei, scriitorii se citeșc și se traduc reciproc, contribuind, astfel, la evoluția literaturii din țara lor sau din alte țări. Relațiile dintre literatura română și restul lumii sunt mult mai extinse decât ne-am obișnuit. E de la sine înțeles că buna cunoaștere a culturii universale reprezintă o necesitate pentru oricine dorește să știe în ce lume trăiește, fiindcă literatura continuă să fie modalitatea de comunicare și instruire cea mai plăcută și eficientă. Acum 300 de ani, „regele între filozofi și filozoful între regi”, Dimitrie

Cantemir, se arătase preocupat, printre primii, de construcția unei punți intelectuale între Orient și Occident. În contextul literaturii universale, tot mai frecvent, mai insistent se aud vocile poeților români din Basarabia, poezie care este aida unei oglinzi în care se reflectă toate aspirațiile spirituale și morale ale neamului și care se poate impune, desigur, prin intermediul traducerilor de calitate. Dacă pînă la 1989, opera poeților basarabeni era cunoscută, în mare măsură, prin traducerile făcute cu preponderență în limba rusă, acum, lucrurile s-au schimbat substanțial. În ultimii ani, au apărut cîteva antologii ale poeților basarabeni contemporani, traduși în limbile de circulație mondială. Colecția Bibliotecii Științifice Universitare s-a completat cu antologia *Singular Destinies*, volum care include poeziile a 43 de poeți basarabeni contemporani reprezentativi pentru spațiul interriveran și nu numai: Grigore Vieru,

Gheorghe Vodă, Nicolae Dabija, Vasile Romaniciu, Ion Hadîrcă, Arcadie Sucevenu, Vasile Gîrneț, Nicolae Popa, Emilian Galaicu - Păun, Maria Șleahtițchi, Nicolae Leahu, dar și a altor poeți, care reprezintă minoritățile conlocuitoare: Gh. Barbarov, M. Metleaeva, L. Șcebneva ș.a. Cartea a apărut la editura *Cartier*, 2003, în traducerea poetei Cristinei Cîrstea și a lui Adam J. Sorkin și Sean Cotter. Incluzînd cele mai valoroase poezii ale autorilor selectați, antologia *Singular Destinies* va sensibiliza, la sigur, cititorii de limbă engleză.

Poezia marelui poet basarabean, Grigore Vieru, a intrat temeinic în atenția traducătorilor literari îndată după apariția culegerilor de versuri: *Alarma, Numele tău, Aproape, Fiindcă iubesc, Steaua de vineri, Izvorul și clipa*. Prima traducere din poezia poetului datează cu anul 1960 și este realizată de scriitorul de limbă rusă Constantin Șișcan. De altfel, cele mai multe traduceri din opera lui Gr. Vieru (30 la număr) s-au făcut în limba rusă, cele mai bune dovedindu-se a fi cele semnate de A. Akimov, L. Feldșer, Iurii Grekov ș. a. Au urmat traduceri în letonă, lituaniană, ucraineană, uzbekă, estoniană, georgiană, tadjică și cazahă. Traducerea în letonă a fost efectuată de către doi distinși poeți Imant Ziedonis și Leons Briedis, ei reușind să „descifreze” cu exactitate vibrațiile versului vierian. Odată cu apariția culegerii *Singular destinies*, poezia lui Gr. Vieru va putea fi savurată și de vorbitorii de limbă engleză.

Un alt poet reprezentativ este Nicolae Dabija, rapsod care continuă, împreună cu alți confrăți de breaslă, cîntul întrerupt al lui Alexei Mateevici, dar la nivelul altui timp și cu alte mijloace. Un „sinonim al poeziei”, cum l-a numit criticul Ion Ciocanu, poetul este mereu la datorie. Versurile sale își au rădăcinile adînc înfipte în istoria strămoșilor și au temperatura dorului de reîntregire cu Țara. *”Nu avem tancuri – spune poetul - nu avem mitraliere, nu avem rachete cu care ne-am putea apăra*

pămînturile strămoșești. Avem însă o armă mult mai puternică decît toate astea luate împreună: adevărul istoric, care e de partea noastră”. Mai multe cicluri de versuri ale domniei sale au fost traduse în engleză, franceză, spaniolă, ebraică, aromână, ungară, ucraineană, rusă... La rîndul său, N. Dabija a tradus din opera altor poeți și scriitori străini: Federico Garcia Lorca, *Romancero țigan*, W. Goethe, *Suferințele tînărului Werter*, A. Atageanov, *Versuri*.

Dramaturgul, folcloristul, publicist și poetul Iulian Filip este o prezență notabilă în peisajul cultural basarabean. Autor de versuri pentru maturi și pentru copii, va debuta, în 1974, cu volumul *Ne-împăcatul meșter*, urmat de *Dialoguri primordiale...* Poezia lui Iulian Filip este “rădăcina ce ne leagă pe toți”. Criticul literar M. Cimpoi spune că poetul este un “mergător prin lume”. Opera sa a fost tradusă în engleză, bulgară, italiană, franceză, maghiară, rusă. A tradus și el din Lermontov.

Reprezentantă a generației optzeciste, redactor – șef adjunct al revistei literare *Semn*, Maria Șleahtițchi este autoarea culegerilor *O săptămîină de poeme nescrise* (1998) și *Cvartet pentru o voce și toate cuvintele*. Poetul Em. Galaicu - Păun menționează că domnia sa : *”este o prezență discretă în viața literară, de neconfundat...Există o mare forță de erupere în metaforele ei condensate pînă la temperatura critică...”* Poeziile i-au fost traduse în engleză.

Un loc aparte îl ocupă culegerea de poezii *Evanescență miază-noapții oră*, semnată de actorul și poetul Victor Voinicescu - Soțki, originar din or. Bălți, apărută la editura *Liceum* în 2004. Poetul Gheorghe Vodă menționează: *„ este un caz mai rar întîlnit la poeți: să-ți faci autoportetul sufletului în trei limbi de expresie diferită...Cartea include poezii nu traduse, ci scrise în limbile română, franceză și rusă. Poet de vocație, cu trei patrii în inimă, nerătăcind prin ele, ci trăind în ele prin limbile la care s-a alăptat”*.